

Оксана Ворон (Рівне)

**СОЦІАЛЬНЕ СЛУЖІННЯ
РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ
ЯК СКЛАДОВА ЇЇ МІСІОНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Церква як релігійна інституція має різноманітні форми прояву своєї присутності у суспільстві та способи реалізації свого основного покликання – проповідання Євангеліє. З-поміж різноманітних форм і способів комунікації віри, необхідність якої сьогодні актуалізується низкою об'єктивних причин, особливої уваги заслуговує так звана “євангелізація милосердя”. Зокрема, у “Декреті про місійну діяльність церкви” зазначено, що “місіонери можуть і повинні терпеливо, розсудливо й з великим довір'ям давати Христові свідчення виявом любові й добродійності і тільки так приготувляти шлях Господові...”¹. Тобто свідчення словом потребує обов'язкового підтвердження вчинками милосердя. “Добру новину”, як зауважують римо-католицькі священики, не можна проповідувати голодним. Обов'язок проповідника – спочатку нагодувати, а вже потім говорити про Царство Боже; проповідуючи Євангеліє, не слід забувати про щоденні, земні речі, про насущні потреби людей... без цього Євангеліє мертво”². Відтак духовний розвиток особистості часто супроводжується наданням необхідної підтримки, що вдало поєднується у практиці харитативних організацій та центрів РКЦ. Більшість своїх соціальних проєктів Римо-католицька церква здійснює за фінансового сприяння закордонних благодійних організацій і підрозділів “Карітас”. Серед них: “Карітас-Польща”, “Карітас-Італія”, дієцезіальний “Карітас” м.Мюнстер (Німеччина), “Карітас” м.Ессен (Німеччина), “Карітас-Франція”, “Карітас-Німеччина”, партнерські організації “Renovabis” (Німеччина), “Kirche in not” (Церква у потребі – католицька гуманітарна організація), Мальтійська служба допомоги Німеччини, “The Queen of the Apostler Mission Association” (США), “Kinder-

¹ Документи II Ватиканського Собору. – Львів, 1996. – С.402.

² Балог П. Коментарі на недільні читання // Католицький вісник. – 2011. – № 14. – С.15.

missionwerk” (дитяча гуманітарна організація Католицької Церкви у Німеччині), робоча група “Співробітництво у скруті та катастрофах”, Допомога у разі катастроф (Німеччина), Європейська Рада у справах біженців і мігрантів.

Реалізуючи соціальні проекти, РКЦ намагається охопити як найбільше категорій потребуючих, що зумовлено, зокрема, і постановами Другого Ватиканського Собору. Так, у “Декреті про апостолят мирян” наголошується, що харитативна робота повинна охопити всіх людей та всі потреби: “Деся знаходяться люди, які не мають хліба, напитуку, одягу, помешкання, ліків, праці, вишколу, засобів, потрібних до справді людського життя, або терплять злидні чи недугу, вигнання чи в’язницю, – там і повинна їх шукати і знайти християнська любов, і потішити їх настійливою опікою та спомогти даною допомогою”³.

Більшість соціальних проектів РКЦ зорієнтовані на допомогу дітям, безпритульним, людям похилого віку, хворим та зубожілим. Чимало сил покладається і на реалізацію добродійних заходів, пов’язаних з працевлаштуванням, наданням фінансової підтримки постраждалим від стихійних лих, духовною реабілітацією. Не лишаться поза соціальною опікою РКЦ і місця позбавлення волі. Відтак, за участі волонтерів та чернечих орденів РКЦ здійснює ряд проектів, що допомагають державі подолати такі суспільні проблеми, як ВІЛ та СНІД, дитячу безпритульність та сирітство, торгівлю людьми, малозабезпеченість, наркотичну залежність та суспільну ізоляцію в’язнів. Маючи підтримку закордонних партнерських організацій, РКЦ, з метою виховання альтруїзму та співчуття до потребуючого, передусім прагне залучати до своїх добродійних проектів молодь. Як зазначається у папському листі “*Novo millennio ineunte*”, “сьогодні потрібна нова “уява милосердя”, проявом якої буде не стільки і не лише результат допомоги, але вміння бути ближнім для страждаючої людини, бути солідарним з нею так, щоб жести допомоги не відчувались як принижуюча милостиня, але як свідоцтво братерської спільноти благ”⁴.

Як уже зазначалось, своїми соціальними проектами РКЦ намагається охопити усі категорії потребуючих, серед яких окрема ува-

³ Документи II Ватиканського Собору. – Львів, 1996. – С.345.

⁴ Остерва-Чекай М. Милосердя зобов’язує // Волання з Волині. – 2005. – № 6. – С.109.

га приділена мігрантам і біженцям. Така допомога неодноразово мала місце у прикордонних областях України. Зокрема, за сприяння “Карітас-Спес” в 2003 році було відкрито пункт поселення (Борислав, Львівської обл.) для 37 біженців-чеченців, а також консультативно-інформаційний та гуманітарний пункт допомоги у Києві. Соціальна та юридична допомога надавалась також українським громадянам за кордоном, які виїхали з метою працевлаштування. У 1998 році, враховуючи проблему посиленої міграції, за ініціативи священника Ужгородської парафії та референта з питань молоді Закарпатської Апостольської Адміністрації О. Пуш було створено благодійний фонд “Ворота у християнську Європу”, котрий надавав допомогу малозабезпеченій молоді. Фондом було створено молодіжну групу та засновано Форум католицької інтелігенції, який організовував допомогу з працевлаштування⁵. Для збільшення робочих місць “Карітас-Спес” за підтримки закордонних благодійних організацій створює й так звані міні-підприємства, від діяльності яких частина прибутків спрямовується на харитативну справу, а частина – йде на виплату заробітної плати працівникам. Такі підприємства діють на Закарпатті (пекарні), у Києві (швейна майстерня при Соціальному центрі), Хмельницькому (столярний цех).

Неодноразово долучались благодійні підрозділи РКЦ і до подолання наслідків стихійних лих на Закарпатті. Зокрема, постраждалим від повені організовувались безкоштовні обіди, надавалась гуманітарна допомога, здійснювалось фінансування для закупівлі осушувальних машин. Було виділено кошти для допомоги потерпілим і з особистого фонду єпископа Антала Майнека (нині ординарій Мукачівської дієцезії)⁶.

Окремим вектором соціальної роби РКЦ є надання необхідної психологічної підтримки і допомоги жінкам. Поширеною є практика організації спеціальних шкіл (школи природного планування родини), де надаються консультації та організуються лекції з

⁵ Фонд створено – робота попереду // Парафіяльна газета. – 1998. – № 9. – С.4.

⁶ Майнек А. Можна почати все спочатку // Парафіяльна газета. – 1998. – № 22. – С.2.

основ християнської віри і моралі⁷. Приміром, до цієї роботи активно долучається Всеукраїнський благодійний фонд “За гідність людини”, заснований у 1992 році тогочасним ординарієм Києво-Житомирської дієцезії Яном Пурвінським. З метою профілактики небажаної вагітності, благодійна організація систематично проводить просвітницьку роботу серед молоді шкіл і вузів, організовує курси, на яких навчають подружні пари користуватись засобами природного планування родини⁸.

У 2004 році, за підтримки “Карітас-Польща” та інших спонсорів у Бердянську при “Карітас-Спес-Бердянськ” розпочав роботу “Соціальний центр підтримки жінок”, що популяризував інформацію про негативні наслідки абортів, стаючи на захист ненароджених дітей, та надання консультації жінкам, які зазнають насильства у сім’ї.

За підтримки єпископа-ординарія Мукачівської дієцезії РКЦ в Україні Антала Майнека функціонує також громадська організація “Сім’я і життя”. У сферу її діяльності входить інформування та турбота про вагітних, які потрапили в кризову ситуацію, особлива увага приділяється духовній реабілітації жінок. Зокрема, кілька разів на рік ними організовуються триденні реколекції, під час яких надається духовна підтримка потребуючим. Незважаючи на те, що більшість співробітників організації “Сім’я і життя” є римо-католиками, учасниками таких реколекцій можуть бути люди будь-якого віросповідання, якщо це не суперечить їхнім релігійним переконанням (такі заходи проводяться за обов’язкової участі римо-католицького духовенства)⁹.

Практикується серед громад Римо-католицької церкви й так зване духовне усиновлення (молитви за дітей, яким загрожує смерть у лоні матері) та Дні захисту ненароджених дітей. На Міжнародних конгресах родини, що проходять за участі представників РКЦ, здійснюється ґрунтовний аналіз та спільний пошук вирішення питань, пов’язаних з родиною та подружжям (біоетика, дошлюбне виховання, волонтеріат та ін.). “Питання сім’ї, – як зазначав донедавної апостольський нунцій в Україні І. Юркович, – сьогодні ду-

⁷ Маркевич Ф. Світло «Світлиці» // Парафіяльна газета. – 2005. – № 4. – С.4.

⁸ Самборська Г. Фонд «За гідність людини» розширює діяльність // Парафіяльна газета. – 2001. – № 3. – С.4.

⁹ Коли загоюється рана душі // Католицький вісник. – 2012. – № 20. – С.21.

же важливі як для України, так і для всього світу, адже це питання нашого майбутнього”¹⁰.

Під опікою РКЦ діє в Україні (Тернопільська обл.) і Дім спеціальної опіки-переховування, де жінкам, потерпілим від сексуального рабства, надають юридичну, реабілітаційну та психологічну допомогу. Такі проекти підтримує благодійний фонд “Regina Pacis”.

Не лишаються поза благодійними проектами РКЦ і місця позбавлення волі. Зокрема, у травні 2004 року, за сприяння підрозділу “Карітас-Спес” Харківсько-Запорізької дієцезії, було організовано допомогу хворим та соціально-незахищеним в’язням Бердянської виправної колонії № 77¹¹. Важливим соціальним проектом “Карітас-Спес” (Одеський регіональний центр Місії) є “Діти в’язниці”. Він здійснюється в дитячому будинку на території жіночої колонії в Одесі, де співробітники “Карітас-Спес” і добровольці молодіжного центру “Дон Боско” надають необхідну допомогу дітям ув’язнених матерів.

Впродовж багатьох років важливим напрямом допомоги залишається робота з дітьми та молоддю, зокрема з дітьми-сиротами, “дітьми-вулиці” та дітьми, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Особлива увага приділяється хворим дітям, котрі потребують не так матеріальної, як моральної підтримки. У своєму Посланні з нагоди II Всесвітнього дня хворих Папа Іван Павло II наголошував: “Допомагайте і служіть хворим, а також всім, хто страждає, передусім шануючи їхню людську гідність... Стережіться байдужості, яка може стати наслідком звички. Щоденно пам’ятайте обов’язок бути братами і сестрами для всіх без винятку”¹².

Зокрема, у м. Бар діє проект “Допомога дітям-інвалідам”, що охоплює 50 осіб віком від 7 до 17 років. Проект діє з 2000 року. У реалізації проекту допомагають волонтери, методисти і гуртківці загону “Милосердя”, Центру позашкільної роботи з дітьми та підлітками районного відділу освіти, а також римо-католицькі па-

¹⁰ Апостольський нунцій в Україні переконаний, що питання сім’ї є невідкладним [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://catholicmedia.org.ua/content/view/>

¹¹ Карітас-Спес-Бердянськ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.caritasspes>.

¹² Послання Папи Йоана Павла II з нагоди II Всесвітнього дня хворих // Колегія. – 1994. – № 1. – С.126.

рафії. Організуються для дітей і спеціалізовані будинки-опіки, де забезпечуються належні умови для відновлення здоров'я, соціальної адаптації, професійної орієнтації дітей, що мають органічні та функціональні захворювання внутрішніх органів та систем або вади психофізичного розвитку. Щорічно послугами центру користується близько 80 хворих дітей. Функціонування закладу проходить за підтримки Фонду францисканської місії на Закарпатті та "Franziskaner fur Mittel und Osteuropa", "Wien", а також частково з допомогою держави (придбання палива для перевезення дітей)¹³. Здійснюється допомога та виховання молоді також у будинках соціального захисту дітей з малозабезпечених сімей.

Упродовж останніх років серед римо-католицьких громад набуває значного поширення акція "Різдвяна допомога дітям". Суть її у тому, що напередодні Різдва в католицьких храмах України волонтери і співробітники "Карітас-Спес" розповсюджують так звані вігільні свічки, які запалюються у Святвечір (або, як це називають у традиції Католицької церкви – на Вігілью Різдва). Свічка не має визначеної вартості, а відтак кожен дає за неї пожертву на власний розсуд та відповідно до власних можливостей. Усі кошти, зібрані під час акції, витрачаються на різдвяні та новорічні подарунки дітям-сиротам, дітям з проблемних родин, дітям з малозабезпечених та багатодітних сімей, дітям біженців тощо. Така акція є однією із форм допомоги, що здійснюються завдяки так званим Тижням милосердя, під час яких парафіяни РКЦ роблять грошові та речові пожертви.

Однією з найбільш гострих проблем українського суспільства є й так зване соціальне сирітство та проблема "дітей вулиці", для подолання яких залучається і РКЦ. Приміром, за сприяння "Карітас-Спес" для безпритульних дітей перманентно організуються благодійні ідальні.

Також за допомогою "Карітас-Спес" дітям систематично організовується відпочинок в оздоровчих центрах місії. Лише за 2004 рік зазначена організація забезпечила відпочинок 2714 дітям¹⁴. Протягом 2005 року за підтримки "Карітас-Спес-Україна" діти ма-

¹³ Соціальні центри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.caritas-spes.org.ua/proekts.htm#13>

¹⁴ Карітас-Спес-Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.caritas-spes.org.ua>

ли змогу відпочити у “Дитячому селищі” в Яблучниці (771 дит.), Харитативному центрі “Карітас-Спес-Олександрівка” (528 дит.), благодійному центрі “Quo Vadis” (254 дит.), в дитячому санаторії “Люстдорф” (закуплено 185 путівок дітям з порушеннями опорно-рухового апарату), на озері Світязь (120 дит.), а також в центрі, що належить ордену францисканців, розташованому поблизу с. Зарічани (382 дит.). Особливістю відпочинку в усіх зазначених таборах є обов’язкова молитовна програма.

Організацією таких заходів займаються парафіяльні священники за сприяння закордонних римо-католицьких парафій та благодійних фондів. Такі відпочинки здебільшого проходять у релігійно-катехетичних таборах, де водночас дбають про фізичний розвиток дітей. Наприклад, у Варшаві щорічно проводяться програми “Міжнародної Парафії дітей та молоді”, куди часто скеровуються діти з римо-католицьких парафій України. Під час таких заходів практикується синтез віри та культури, що сприяє гармонійному розвитку людини. Відтак турбота акцентується на фізичному, інтелектуальному, духовному і творчому аспектах. Програмою передбачено проведення виставок художньо-прикладного мистецтва, зустрічей з спортсменами, поетами, письменниками, організуються також музичні програми, екскурсії¹⁵.

Крім того, парафіяльні осередки по можливості організують відпочинок дітей у своїй місцевості. З цією метою в Україні функціонує “Соціально-культурний центр для дітей і молоді” при “Карітас-Спес-Бердянськ”, у якому займаються розвитком дитячих талантів. У центрі діє музичний гурток, діти мають можливість пограти в теніс та шахи, займаються образотворчим мистецтвом.

Значна кількість соціальних проектів РКЦ спрямована на культурний та духовний розвиток дітей. З цією метою 2002 року у Вінниці було організовано католицький соціально-терапевтичний центр “Молодіжна Академія” ім. о.Піо при парафії Матері Божої Ангельської. Виховна програма центру спрямована на всебічний розвиток дітей та молоді з багатодітних, малозабезпечених чи проблемних родин¹⁶.

У м. Бар Вінницької області в рамках реалізації проекту “Молодіжний християнський центр”, що розпочав роботу у 2002 році,

¹⁵ Гандзілевська Г. Парафіяда – джерело правди, добра і краси // Воляння з Волині. – 1999. – №5. – С.14.

¹⁶ Знову працює «Молодіжна Академія» // Парафіяльна газета. – 2004. – № 32. – С.1.

приділяється увага християнському вихованню молоді через організацію альтернативних форм проведення вільного часу. Це — організація реколекцій, оаз для дітей та молоді. Популярності набувають і так звані “Світлиці”, які покликані допомагати дітям, позбавленим батьківської уваги (організуються екскурсії, вечори відпочинку). Крім того, у “Світлицях” дбають про інтелектуальний та фізичний розвиток дитини (діє театральна студія, проводяться заняття з музики й танців, вивчаються іноземні мови)¹⁷.

Значимими є соціальні проекти РКЦ, зорієнтовані на таку категорію населення, як самотні люди похилого віку. З метою надання їм допомоги, організуються спеціальні будинки-опіки для самотніх та хворих людей, де надається кваліфікована медична допомога, влаштовуються реабілітаційні центри, консультації, безкоштовні обіди.

Окрім власних проектів, РКЦ бере участь у спільних соціально значущих проектах. Наприклад, співпраця ведеться з УГКЦ, протестантськими спільнотами та відповідними державними структурами.

Безумовно, участь РКЦ у вирішенні соціальних проблем є на сьогодні актуальною і необхідною справою. Визначаючи харитативну роботу як один із пріоритетних напрямів діяльності, Римо-католицька церква значно піднімає свій авторитет у суспільстві. Проте реалізація благодійних проектів, як вияв соціального служіння, інколи породжує тенденційні судження. Соціальне служіння подеколи розцінюється не як вияв турботи, а як замаскований намір “навернення”, що призводить до конфліктних ситуацій у стосунках між релігійними організаціями, частіше православними. Та все ж, незважаючи на супровідні негативні моменти, участь церков у соціальній роботі наразі необхідна. До того ж, на нашу думку, підстав розцінювати соціальне служіння РКЦ як таке, що продиктоване наміром збільшити кількість своїх адептів недобросовісними методами, немає.

¹⁷ Маркевич Ф. Світло «Світлиці» // Парафіяльна газета. – 2005. – № 4. – С.4.